

אכילה ולימוד קודם בדיקת חמץ

פסחים ב, א

לילי ממש (דהא ודאי לילי הוא ממש, רש"י).

פסחים ג, א

תני דבי שמואל לילי ארבעה עשר ... ותנא דידן מאי טעמא לא קתני לילי לישנא מעליא הוא דנקט.

פסחים ד, א

אמר אביי הילכך האי צורבא מרבנן לא לפתח בעידניה באורתא דתליסר, דנגהי ארבסר, דלמא משכא ליה שמעתיה ואתי לאימנועי ממצוה.

השגות ראב"ד לבעל המאור ריש פסחים

מי ליכא לילה במשנה ובברייתא, ומה ראו לומר אור במקצת המקומות ובמקצתן אמרו לילה. אבל הטעם הברור שכל המקומות שהוא צריך להקדים לתחלת הלילה, כגון בדיקת החמץ ומשיאין משואות, תני אור, מפני שעדיין יש שם אור היום ואינו חושך.

שוע"ר סי' תלא ס"ה

ה אין הנר מאיר ומבהיק יפה ביום כי אם בלילה. לפיכך איחרו זמן הבדיקה עד זמן הבהקת הנר, דהיינו צאת הכוכבים [כשיש עדיין אור היום קצת].

ובאותו זמן שבין כניסת האדם לביתו ובין זמן הבדיקה, דהיינו צאת הכוכבים, ושיעור אותו זמן שביניהם כמו חצי שעה, אסרו לו לאכול, וללמוד, אפילו פרק אחד, אע"פ שיוכל לגמור הפרק קודם צאת הכוכבים, מכל מקום יש לחוש שמא על ידי עיונו בלמודו ישכח חובת הבדיקה וילמוד יותר, או שמא יבוא לו עיון חדש בלמודו וישהה בעיונו עד זמן מה לאחר צאת הכוכבים, כשיש עדיין אור היום קצת.

ו ואפילו אם היה עוסק באחד מכל הדברים הללו קודם שהגיע זמן הבדיקה, חייב להפסיק כשיגיע זמנה, אפילו היה עוסק בהיתר, דהיינו שהתחיל לעסוק קודם חצי שעה לפני צאת הכוכבים. ואפילו הוא עוסק בתלמוד תורה. שאם לא יפסיק לבדוק מיד בתחלת כניסת הלילה, אע"פ שיבדוק אחר כך, הרי זה מבטל תקנת חכמים, שתקנו לבדוק בצאת הכוכבים מיד, כשיש עדיין אור היום קצת.

ואף על פי שעדיין לא קרא קריאת שמע של ערבית, וקריאת שמע היא מצות עשה של תורה, וגם היא תדירה בכל יום ויום ב' פעמים, וכל התדיר מחבירו קודם את חבירו, אע"פ צריך להקדים את הבדיקה לפני קריאת שמע ותפלה, לפי שהיא מצוה עוברת, שאם לא יבדוק מיד בצאת הכוכבים הרי הוא נקרא עובר על תקנת חכמים. אבל בקריאת שמע, אף על פי שמצוה מן המובחר לקרותה בתחלת הלילה, מכל מקום אינו נקרא עובר על תקנת חכמים, אלא אם כן קורא אותה אחר חצי הלילה כמו שנתבאר בסימן רל"ה:

קונטרס אחרון סי' תלא ס"ק א

...כשיש אור היום קצת ... [והיינו מיד אחר צאת הכוכבים, כמשמעות הגמרא ופירש"י ורמב"ם וטור ושו"ע ושאר כל הפוסקים, וכן הוא בהדיא בט"ז ופרי חדש וחק יעקב, דלא כב"ח ומגן אברהם].

ואם כן הא דאמרינן בגמרא דילמא מימשכא ליה שמעתתא ואתי לאימנועי ממצוה, היינו לומר דאפילו קודם שהגיע זמנה אסור להתחיל, דילמא מימשכא ליה ואתי למנועי ממצוה, דהיינו שימנע בתחילת זמנה כמ"ש הרמב"ם ופרי חדש, דאי משהגיע זמנה, אף אם לא מימשכא ליה הרי הוא עושה איסור במה שלומד בתחילת זמנה ומדחה את המצוה לאחר כך, לפי דעת הראב"ד וסייעתו...

דכל המצוות הקבועים להם זמן ... כיון שיש לסוף זמן עשייתה זמן קבוע ... אין צריך לקבוע זמן לתחלת עשייתן שיעשו אותן דוקא בתחלת זמנן, דכיון שיש לסוף עשייתן זמן קבוע לא אתו למיפשע. אבל בדיקת חמץ שאי אפשר לקבוע זמן לסופה, שהרי עד סוף הפסח חייב לבדוק ... לכך הוצרכו לתקן זמן קבוע לתחילתן, דהיינו שחייבים כל ישראל להתחיל הבדיקה בזמן ידוע.

בס"ד, בעזהי"ת, ממשיכה סדרת שיעורים בנושא :

אכילה קודם תפלה ומצוה

נושא כללי זה מתחלק למספר נושאים פרטיים, שבהם ידונו השיעורים הבע"ל:

- א) אכילה קודם תפלת המנחה.
- ב) אכילה קודם תפלת ערבית.
- ג) אכילה קודם תפלת שחרית.
- ד) אכילה קודם תפלת מוסף.
- ה) אכילה קודם תקיעת שופר.
- ו) אכילת קודם נטילת לולב.

ז) אכילה ולימוד קודם בדיקת חמץ.

- ח) אכילה קודם ספירת העומר.
- ט) טעימה קודם קידוש.
- י) טעימה קודם הבדלה.
- יא) האכלת קטנים קודם קידוש.
- יב) האכלת קטנים ביום הכיפורים.
- יג) האכלת קטנים חוץ לסוכה.

מכאן ואילך, ועד סוף הקיץ, יתקיימו
השיעורים בעזהי"ת ביום שני בערב, אחר מנין
הב' של תפלת המנחה.